

Tábornoknak szalutálunk

Megfogtam a tündér sarkát címmel 1986-ban jelent meg a Madách Kiadó gondozásában Zs. Nagy Lajos első gyermekverskötete, melyet fia, Nagy Zoltán illusztrált, aki a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskola hallgatója volt az idő tájt, majd jeles mesterek tanítványaként 1991-ben diplomázott. Négy évvel később ugyanő illusztrálta édesapja második gyermekverskötetét, mely *Hamu Laci és az Eretnek* címmel látott napvilágot, tehát már mint kész grafikus, festőművész díszítette, emelte a kedves, játékos verseket új összefüggésekbe munkáival. (Egyébként, ha már évforduló, Nagy Zoltán az idén 55 éves.) De most már fordulunk az apu, azaz költőnk felé, maradva gyermekköltészeténél, melyből, sajnos, nem túl sokat hagyott ránk, pedig ironikus, szatirikus, groteszk világlátásának – sportnyelven szólva – nagyon feküdt éppen a gyermeki világlátás, abszurd asszociációival, humorával, a képzelet és a nyelv csodateremtő játékaival.

Azt hiszem, egyetérthetünk az időközben szintén örökre eltávozott Dusza Istvánnal, aki a Zs. Nagy Lajosról írt monográfiájában (Nap Kiadó, Dunaszerdahely, 2000) megjegyzi: „Kár, hogy újabb gyermekverseket már nem írt. A *Hamu Laci és az Eretnek* igazi ajándék volt az 1995-ben hatvanadik születésnapját ünneplő költőnek és a gyermekeknek.” Még akkor is, ha ez a kötet zömében ugyanazokat a verseket tartalmazza, mint az első, talán egy új darab kivételével, és, mint fennebb jeleztem, Nagy Zoltán új illusztrációival nyerve új színeket, dimenziókat. És új olvasókat. „Irodalomtörténeti tény – írta Dusza –, hogy Levente Péter színész és Gryllus Vilmos zeneszerző színházában az utóbbi jóvoltából három Zs. Nagy Lajos-gyermekvers megzenésített változata is fel-felhangzik. Az *Altató*, a *Repülőparádé* és a *Három rigó* több ezer Kárpát-medencei magyar gyerek számára ismerős vers. Ha pedig az *Altató* című opusára utalunk, akkor milliók hallhatják a televízióban a két magyarországi művész és Döbrentey Ildikó *Égből pottyant mesék* című műsorának szignálzenéjeként:”

Aludni kéne már most,
mert lebontják a várost.

Manócskák szedik széjjel,
hogy ne zavarjon éjjel.

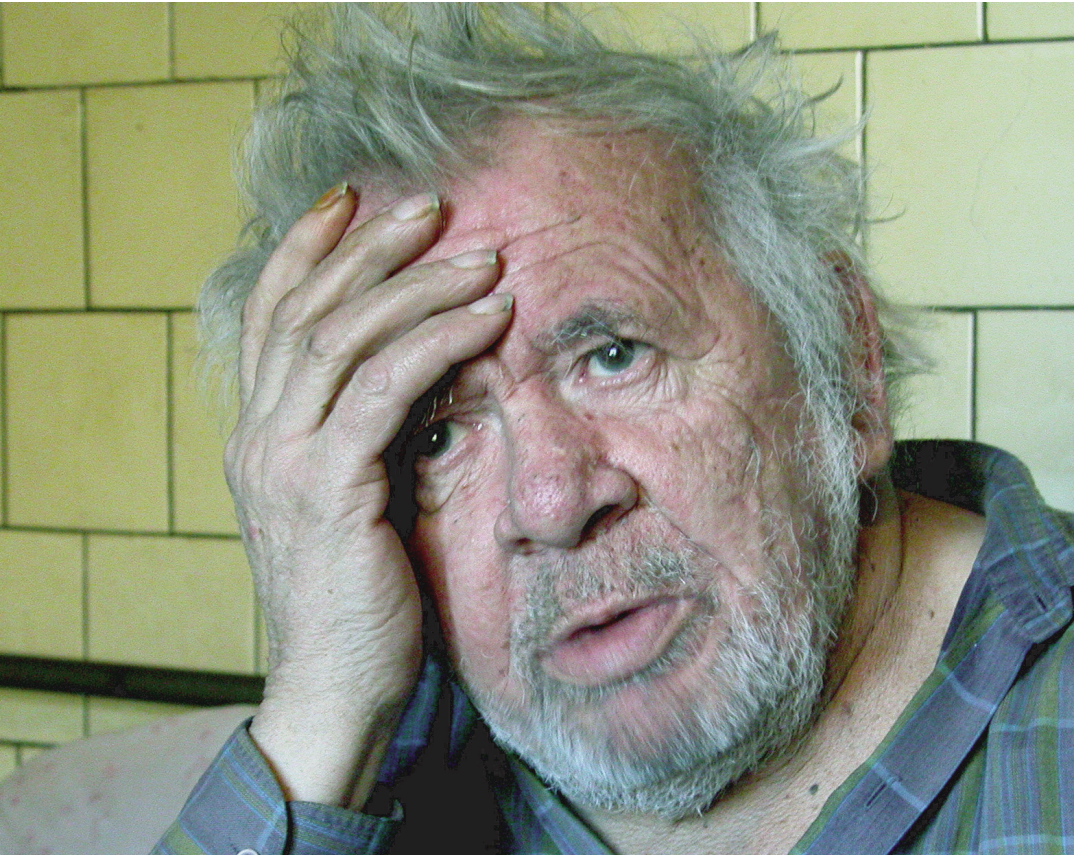
A ricsajt zsákba rakják,
az utcát összehajtják,

s míg csillagfényt szitálnak,
csöndeskén citeráznak,

hogy álmotokban szépen
táncoljatok a réten.

Igen, 2015-ben lett volna nyolcvanéves ennek és számos más versnek, továbbá kisepikai műnek, novellának, karcolatnak, tárcának a szerzője, csak éppen átaludtuk, átaludta irodalmunk az évfordulót. Aligha az iménti *Altató* hatására, írnám, ha nem tűnne harmatgyenge szellemeskedésnek. Persze, vezekelnünk nem kell, fölösleges lenne meakulpázgatni. Mindenesetre legyen figyelmeztető jel, remélve, hogy sem efféle elhallgatásokkal, sem más módon senki nem akarja itt elkezdni a szlovákiai magyar irodalom múltjának a felszámolását. És pláne nem Zs. Nagy Lajossal kezdve. Akihez, Zoltán fiának említett jubileumán, valamint a *Megfogtam a tündér sarkát* megjelenésének 30. évfordulóján kívül jómagam még egy szerény, de annál kedvesebb kerek dátumot tudok kötni.

Idestova húsz esztendőt ingáztam lakhelyem, nagymegyeri otthonom, és pozsonyi munkahelyem, az Új Szó szerkesztősége között, na meg utaztam nem keveset az országban, főként a Csalóköztől a Bodroghközig, a Zoboraljáról sem feledkezve meg. 1993-ban tértem végleg haza, s lettem mindjárt főállásban az akkor induló helyi Studio Plus Tv magán televízió munkatársa, mely egyébként országos méretekben az első lokális kábeltelevíziók között kezdett műsort sugározni a városban történő minden jelentősebb köz-

leti, kulturális és sporteseményről, de Kertészkedő rovata is van a mai napig. 1996-ot írtunk, azaz már harmadik éve működtünk, amikor egy tavaszi napon meghívást kaptunk a Vasút utcai magyar óvodába: módszertani nap keretében április 24-én Zs. Nagy Lajos és fia, Nagy Zoltán érkezik hozzájuk a *Hamu Laci és az Eretnek* című könyvük okán, menne ki stábunk, és készítenénk a tévébe beszámolót, kis riportfilmet a találkozó-ról, többek között azért, hogy lássák a szülők, milyen élményben is van részük gyermekeiknek, akik természetesen a kötet verseiből készített összeállítással kedveskednek majd a vendégeknek. Szívesen mondtunk igent, én külön is örültem: hosszú idő után találkozhatok Zs. Nagy Lajossal, akivel annak idején Pozsonyban eltöltöttünk néhány feledhetetlen órát.

Azon a bizonyos áprilisi napon minden a forgatókönyv szerint zajlott, a vendégek megérkeztek, a gyerekek előadták műsorukat, melyhez az óvó nénik készítettek díszleteket, majd „beszélgetés következett a költő bácsival, akinek egy csomó kit-mit szeret? kérdésre kellett válaszolnia, s persze nem maradt el a dedikálás sem”. Ez utóbbi félmondat már a televízióban hangzott el e sorok írójától a néhány nappal később műsorra tűzött riportfilmben, melyből először a Zs. Nagy Lajossal, majd a Nagy Zoltánnal készült rövid interjú szövegét emelem ide (némi csiszolás után).

- Ilyen csöppségek előadásában mikor hallottad utoljára gyermekverseidet?
- Egyet, az Altatót, azt hallom a televízióban, kéthetente, de egyébként ilyen szépen soha nem hallottam.
- Na de gondolom, nem most vagy először óvodások körében?
- Most vagyok először. Eddig még nem hívtak, pedig már elég sok gyerekverset írtam, sok verset gyerekeknek. Most hívtak először.
- Akkor ez neked nagy élmény itt.
- Hát, gyönyörű, ahogy előadták is a verseket, az egész környezet, a díszletek. Nagyon sajnáltam volna, ha kimaradok belőle.
- Azért nem állom meg, hogy ne említsem, tavaly voltál hatvanéves, fogadd utólag a gratulációt, de kérdezzem is meg egyúttal, mi újság körülötted mostanában, hogy élsz, hogy érzed magad.
- Mint egy hatvanéves. Nyugdíjas vagyok, ilyenkor nem kell írni, nem kell dolgozni. Egyébként én sose szerettem dolgozni. Az írást nem tartottam munkának.
- Az előző rendszerben, hogy is mondjam, sok negatív közéleti jelenséget bíráltál a groteszk, az irónia eszközeivel. Vajon ma hogyan látod a világot? Olyan csípős vagy továbbra is, amilyen voltál?
- Én nem tartom jobbnak, mint volt. A világ minőségét nem a rendszerek szabják meg. Hanem az emberek. Az emberek, szerencsére, maradtak. Nem?! Az emberek általában ugyanazok.

*

- Mit jelentett az apu könyvét illusztrálni? – kértem Nagy Zoltántól.
- Nagyon nehéz feladatot, mivelhogy apám kényszerítő erejét éreztem, kikaptam volna, ha rosszul csinálom meg a könyvet.
- Ő kért meg egyébként, hogy te illusztráld?
- Az ő kívánságára.
- A kiadó természetesen beleegyezett.
- Igen. Meg hát nem hagyhattam a konkurenciát működni.
- Szívesen csináltad, feltételezem.
- Természetesen. De azért is nehezebb volt most számomra, mert másodszor jutottam ehhez a lehetőséghez, és nem szerettem volna ismételn magamat. Valami újat akartam nyújtani a gyerekeknek, hogy szeressék meg a rajzaimat, ne csak a verseket.

Nem melleleg jegyzem meg, Nagy Zoltán óhaja teljesült. Ezt több más korábbi olvasói és szakmai elismerés mellett jelenlegi televíziós redaktor kollégám is megerősítette, akit aktuális tv-műsorunk szerkesztése közben megkértem, archívumunkban keresse meg azt a húsz évvel ezelőtti felvételt. Ugyancsak meglepett, persze kellemesen, hogy amikor belepillantott a filmbe és meglátta a könyvet, szinte felkiáltott: aprócska óvodásként ő is jelen volt azon a találkozón, és neki is megvan a *Hamu Laci és az Eretnek*, méghozzá ott helyben az ő nevére dedikálta a versek költője, valamint illusztrátora. Ilyen véletlen nincs, mondhatnánk. Illetve húsz éven vagy egy emberöltőn belül még valóban kicsi tud lenni a világ.

Módszertani nap ide, módszertani nap oda, 1996. április 24-én, szerdán, a nagymegyeri Vasút utcai magyar óvodások találkozása Zs. Nagy Lajossal, fiával, Nagy Zoltánnal, Hamu Lackóval, az Eretnekekkel és cimboráikkal célt ért, mindenki elégedett volt, csupa öröm. Csak akkor lepődtek meg kicsit nagyon az óvó nénik és a könyvtárosok, amikor búcsúzkodás közben kiderült, vendégeik reggel Pozsonyban lekésték a buszt vagy a vonatot (már nem emlékszem), ám Zs. Nagy Lajos ebbe bele nem nyugodhatott, ha ő egyszer valamit megígér, az meg van ígérve, ha török, ha szakad, tíz órára ott lesz a megyeri óvodában. És ott volt. Taxit rendelt. Aki ismerte őt, tudja, nem is lett volna Zs. Nagy Lajos, ha nem így cselekszik. Figyelmeztette a taxis, drága út lesz, uram, ám *uram* biztos volt benne, hogy a nagymegyeriek majd állják a cechet, szeretetük nem ér véget holmi útszámláknál, illetve a rajta szereplő pénzüsszegnél. És igaza volt, az óvónők, könyvtáros hölgyek nyomban pénzgyűjtésbe kezdtek, végül a művelődési központ igazgatója fizette ki a taxist. A felejthetetlen író-óvodás találkozót így sikerült mindenki számára még felejthetlenebbé tenni. Sőt úgy tűnik fel, ezúttal a költőnek a saját maga számára is, egyszersmind igazolva, hogy valóban boldog pillanatokot élt át akkor az óvodások körében. Tudniillik az óvoda krónikájába a húsz évvel ezelőtt történeteket őriző fejezetbe később illesztett újságkivágás szerint *Nagymegyeri énekek* cím alatt két versben – *Nagymegyeri magyar vagyok*, *A megyeri kandúrok* – emlékezett meg költőnk az eseményről, a csallóközi kisvárosról, Nagy Zoltán fia illusztrációjának kíséretében. Ez még a jelenlegi igazgatónő számára is a felfedezés erejével hatott. Minthogy hiányzott az „énekek” megjelenésének helye és időpontja, privát nyomozásom pedig nem vezetett eredményre, kérésre a somorjai Fórum Intézet készséges munkatársai kiderítették, hogy a kedves művek a Vasárnap 1996. szeptember 25-i számának a 10. oldalán láttak napvilágot. Tehát nem olyan sokára a szóban forgó találkozó után, utólag is bosszantó módon elkerülve akkor a figyelmemet. Szerencse, hogy rájuk talált valamelyik óvó néni és beraasztotta őket a krónikába. Íme, az újságkivágásból átmásolt változatuk:

Nagymegyeri énekek

Ezeket az énekeket a nagymegyeri magyar óvodásoknak írtam, mégpedig hálából azért, mert egyszer, nagy szomorúságomban, megvigasztaltak. A Vasút utcai kedves kis óvodásokról és óvó nénikről van szó – őket köszöntöm ezekkel a verssorokkal szeretettel.

Nagymegyeri magyar vagyok

Nagymegyeri magyar vagyok,
Nagymegyerben merengek.
Óvodánkon az ablakok
ezüst fénnnyel derengnek.

Nagymegyerenben a baglyok is magyar szókat huhognak. Udvarunkon a fűszálak – megyeriül susognak. Megyeriül sőt magyarul magyarázzák Megyeren, hogy a sóskát, a spenótot, a kenyerem megegyem.

Csak így leszek oly hatalmas, mint a megyeri torony, s olyan okos, mint bölcs bagoly bátyánk fent a toronyon.

A megyeri kandúrok

A megyeri kertek alatt három ezüst kandúr szalad, sejhaj, nem is szalad, hanem ugrál, énnékem meg nem szalutál.

– Ezüst kandúrok, mondjátok, nékem mért nem szalutáltok?
– Sejhaj, csak azért nem szalutálunk, mert nem vagy a tábornokunk!

– Ha tábornokotok lennék, vajon akkor milyen lennék?
– Sejhaj, úgy be lennék aranyozva, sosem fogna meg a rozsdá...

A megyeri kertek alatt minden kandúrom elszaladt. Sejhaj, visszajönnék bizony még ma, mer' be leszek aranyozva!

Egyik régi írásom Zs. Nagy Lajos költészetéről úgy kezdődik, hogy „Zs. Nagy Lajos verseit nem lehet nem szeretni”. Jaj, csak a kiadó titkár vagy a nyomdai korrektor nehogy elkezdjen okoskodni, nyelvészkedni, és kidobja a második nemet – szurkoltam, idegeskedtem, szerencsére, senki nem nyúlt a mondathoz. Valami hasonlót írok le ezúttal is, már biztosabban: Zs. Nagy Lajost nem lehet nem szeretni. És még valami. Bartók Béla, aki 135 esztendővel ezelőtt született, 94 népdalt gyűjtött Nagymegyeren, ebből a három esztendeje elhunyt Ág Tibor népzene kutatónak köszönhetőn, különböző alkalmakkor legalább tucatnyit énekelnek, citéraznak a helyi magyar alapiskolások, az Igricek együttes. Ez így van rendjén. Zs. Nagy Lajos „nagymegyeri énekeit” egyszer sem hallottam a húsz év alatt, ott alszanak abban a bizonyos krónikában. Reménykedem, talán sikerül ezzel az írással kihoznom őket a napfényre.